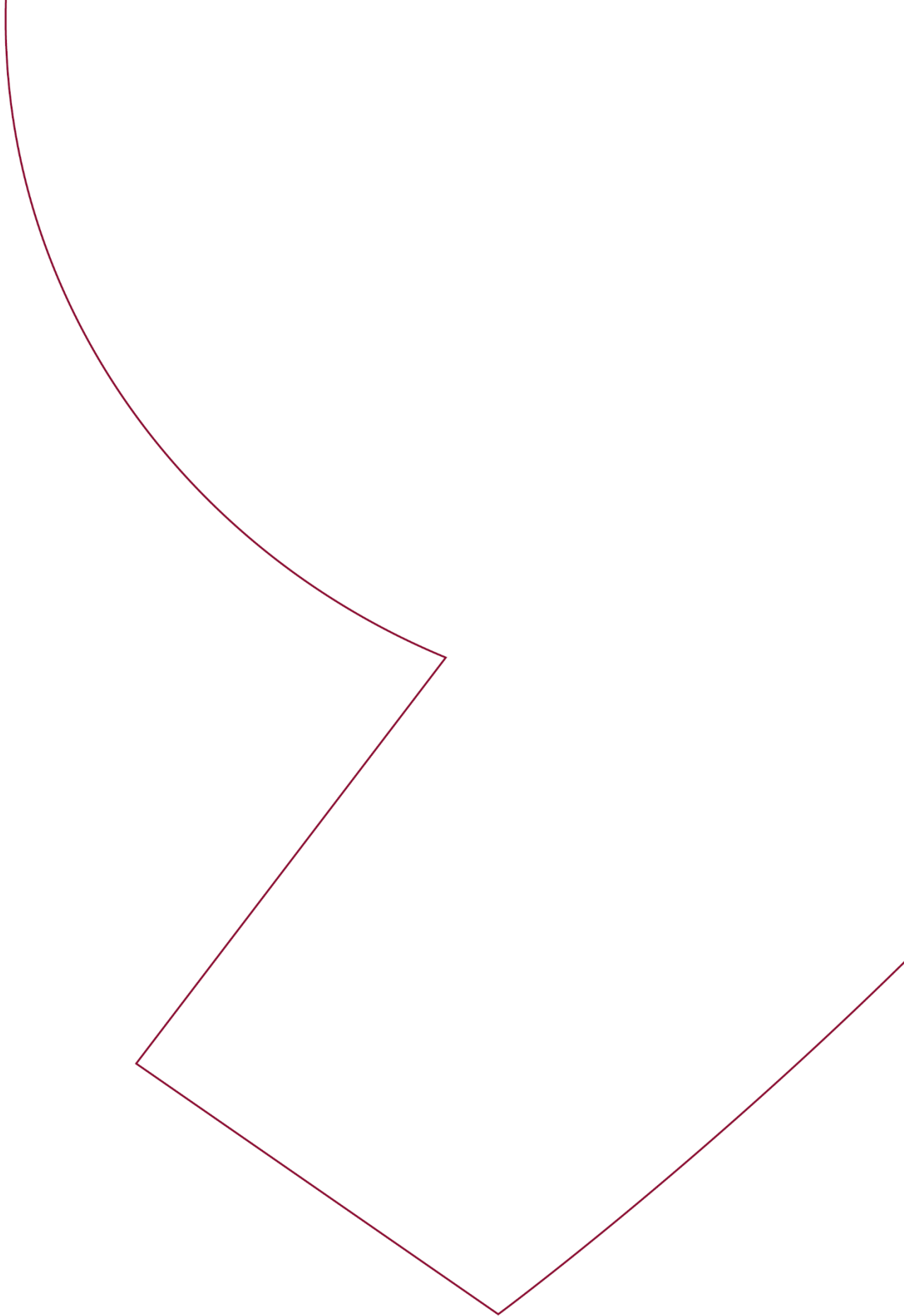

BEOORDELINGSRAPPORT

Beroepsopleiding Advocaten (BA)

**De Uitvoeringsorganisatie (UO)
(CPO-Kyden)**

Sir Winston Churchilllaan 273
2288 EA Rijswijk
Postbus 70, 2280 AB Rijswijk
+31 (0)88 998 3140
www.hobeon.nl
info@hobeon.com

BEOORDELINGSRAPPORT

Beroepsopleiding Advocaten (BA)

De Uitvoeringsorganisatie (UO) (CPO-Kyden)

Hobéon Certificering & Accreditatie

14 april 2025

Visitatiecommissie

Prof. dr. mr. Eric van de Luitgaarden

Mr. dr. Bonne van Hattum

Mr. Jos Janssen

Mr. Willem Lindeboom

Secretaris

Daniëlle de Koning MSc.

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	1
1.1.	Profiel de Uitvoeringsorganisatie	1
1.2.	Visitatiecommissie	1
2.	SAMENVATTEND OORDEEL	3
3.	STERKE PUNTEN	6
4.	AANBEVELINGEN	7
5.	BEOORDELING	9
5.1.	Standaard 1: Profiel en didactische visie	9
5.2.	Standaard 2: Curriculum	11
5.3.	Standaard 3: Studeerbaarheid en studiebegeleiding	16
5.4.	Standaard 4: Docenten	19
5.5.	Standaard 5: Toetsing en gerealiseerd niveau	21
BIJLAGE I	Programma, werkwijze en beslisregels	26
BIJLAGE II	Lijst geraadpleegde documenten	28
BIJLAGE III	Overzicht opleidingsprogramma	29

1. INLEIDING

De Beroepsopleiding Advocaten (BA) is een opleiding voor advocaat-stagiaires die wordt verzorgd onder verantwoordelijkheid van de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA).

De uitvoering van de BA is uitbesteed aan drie onderwijsaanbieders:

- de Uitvoeringsorganisatie (UO, CPO-Kyden);
- de Law Firm School;
- De Brauw Blackstone Westbroek (DBBS).

De UO verzorgt het centrale deel van het onderwijs voor alle advocaat-stagiaires en het decentrale deel voor advocaat-stagiaires die de gehele BA-opleiding bij de UO volgen. De Law Firm School en De Brauw Blackstone Westbroek verzorgen als geaccrediteerde aanbieders het decentrale deel van het onderwijs voor de eigen advocaat-stagiaires.

De BA-opleiding bestaat uit de volgende elementen:

1. ethiek;
2. algemene vaardigheden;
3. kantoor specifieke vaardigheden;
4. juridisch-inhoudelijke kennis;
5. voorbereiding integratieve dagen; en
6. integratieve dagen.

De Law Firm School en De Brauw Blackstone Westbroek verzorgen voor hun eigen advocaat-stagiaires de hierboven genoemde onderdelen 3, 4 en 5.

Dit adviesrapport bevat het oordeel van de visitatiecommissie ten aanzien van het deel van de beroepsopleiding dat wordt uitgevoerd door de **Uitvoeringsorganisatie**. Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en oordelen van de commissie alsook de sterke punten en aanbevelingen. Op basis van dit rapport neemt de NOvA een accreditatiebesluit.

De beoordeling is gebaseerd op de standaard zoals beschreven in het 'Kwaliteits- en accreditiekader BA2020'. Over de standaarden geeft de visitatiecommissie een gemotiveerd oordeel op een driepuntsschaal: voldoet, voldoet ten dele of voldoet niet. Vervolgens geeft de commissie een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding, ook op een driepuntsschaal: positief, positief onder voorwaarden, of negatief.

1.1. Profiel de Uitvoeringsorganisatie

De UO wil beginnende advocaten opleiden tot zelfstandige, deskundige en ethisch handelende juridische professionals, zo geeft ze aan. Ze wil professionals afleveren die met creativiteit de weg vinden naar oplossingen voor hun cliënt, de waarden van het vak in hun hart dragen en altijd nieuwsgierig blijven naar hoe het anders – en beter kan. De BA focust daarbij op de volgende onderdelen:

- Kwalificatie: het aanleren van juridische kennis, beroepsvaardigheden en ethisch besef;
- Socialisatie: het voorbereiden op het participeren als constructief lid van de beroepsgroep met de daarbij behorende maatschappelijke verantwoordelijkheid;
- Subjectivering: het opleiden tot een zelfstandige en autonoom denkende en handelende advocaat.

Na afronding van de BA hebben de advocaat-stagiaires een stevig juridisch fundament, relevante vaardigheden onder de knie en een moreel kompas op zak waarmee zij hun weg in de wereld van de advocatuur kunnen vinden en weerbaar zijn tegen druk. Dit is van belang, zo stelt de UO, voor een goed functionerende rechtsstaat die vraagt om advocaten die belangen kunnen wegen en verbinding kunnen maken – binnen de maatschappelijke context.

1.2. Visitatiecommissie

Op 17 juni 2024 heeft de Algemene Raad van de NOvA een positief besluit genomen op de voordracht van de visitatiecommissie t.b.v. de beoordeling van de BA-opleiding. De secretaris

van de commissie beschikt over nadere informatie met betrekking tot de samenstelling en expertise van de commissieleden. Hieronder volgt een korte functiebeschrijving van de leden die deelnamen aan de visitatiecommissie van de in dit beoordelingsrapport beschreven opleiding.

Samenstelling visitatiecommissie¹

1. Prof. dr. mr. Eric van de Luitgaarden (voorzitter): bijzonder hoogleraar en lector Preventive Law aan respectievelijk Maastricht University en Zuyd Hogeschool;
2. Mr. dr. Bonne van Hattum: universitair docent bij Nyenrode Business Universiteit op het gebied van massaclaims, toezicht en open normen, Raadslid gemeente Hilversum en oprichter van The Evaluators;
3. Mr. Jos Janssen: academiemanager aan de Academie Rechten van de Hogeschool Arnhem en Nijmegen;
4. Mr. Willem Lindeboom: advocaat bij en mede-eigenaar van BLC Onderwijsadvocaten in Den Haag en docent aan onder meer de Universiteit Leiden (afdeling Moot Court).

Ondersteuning

- Daniëlle de Koning MSc., adviseur bij Hobéon en NVAO-gecertificeerd secretaris

Alle commissieleden hebben een onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring getekend. In deze verklaring verklaren de commissieleden gedurende ten minste vijf jaar voorafgaand aan de visitatie geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling – anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van de visitatiecommissie – die een onafhankelijke oordeelsvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Locatiebezoek

De visitatie vond plaats op maandag 23 september 2024 bij de Uitvoeringsorganisatie Beroepsopleiding Advocaten CPO-Kyden (UO) te Bussum.

¹ In dit rapport wordt in het hiernavolgende zowel het woord commissie als het woord panel gebruikt.

2. SAMENVATTEND OORDEEL

Het panel oordeelt positief over de kwaliteit van de BA-opleiding, aangeboden door de Uitvoeringsorganisatie. De opleiding voldoet aan de vijf standaarden van het Kwaliteits- en accreditatiekader BA2020. Hieronder wordt kort het oordeel per standaard weergegeven. Verdere uitwerking per standaard staat in hoofdstuk vijf.

Standaard 1. Profiel en didactische visie.

Het panel heeft de didactische visie van de UO beoordeeld en constateert dat de onderwijsaanpak aansluit bij de door de NOvA vastgestelde eindtermen. Met het volgen van de eindtermen voldoet het onderwijs aan de vereisten van oriëntatie en niveau. Het panel vindt dat de UO een praktijkgericht profiel heeft neergezet. Tijdens de opleiding worden advocaat-stagiaires begeleid in het vormen van professionele standaarden op het gebied van de inhoud, het proces en hun eigen professionele identiteit als advocaat. Ze worden aangemoedigd om zelfkritisch, oplossingsgericht en ethisch te handelen.

De UO kiest voor een *learner-centered* benadering, waarbij de advocaat-stagiair centraal staat. De opleiding speelt in op de diverse achtergronden en behoeften van de stagiaires. Hoewel volledig maatwerk niet mogelijk is, krijgen deelnemers waar mogelijk keuzevrijheid in het programma. Daarnaast zet de opleiding in op praktijkgericht leren, waarbij juridische kennis, vaardigheden en ethisch besef worden (door)ontwikkeld door te werken met realistische casussen en praktijksimulaties.

Standaard 2. Curriculum

Het panel heeft het curriculum van de UO beoordeeld en concludeert dat het programma goed is doordacht. De vakken zijn praktijkgericht en van goed niveau en de gekozen werkvormen stellen de deelnemers in staat de vereiste kennis en vaardigheden actief te verwerven. Het panel heeft een passende verdeling gezien tussen fysiek onderwijs en onderwijs via de digitale leeromgeving. De UO zorgt dat het programma actueel blijft en aansluit bij de eisen van het beroepenveld door verschillende stakeholders te betrekken (advocaat-stagiaires, docenten, patroons, NOvA). Dit doet zij ook specifiek voor het ethiekonderwijs met de expertgroep Ethiek.

Er is aandacht voor diversiteit binnen de advocatuur, maar het blijft een uitdaging om de opleiding volledig op maat aan te bieden. De behoeften van de deelnemers lopen vanwege hun ervaring én het type kantoor waar zij werkzaam zijn, sterk uiteen. Advocaat-stagiaires zien wel graag meer differentiatie en opteren voor keuzeonderwijs. Het panel ondersteunt dit. De deelnemers zijn over het algemeen tevreden, vooral over de praktijkgerichte benadering, de ervaren docenten en de focus op vaardigheden met de interactieve werkvormen. De UO past het curriculum regelmatig aan op basis van evaluaties, wat zorgt voor een voortdurende verbetering van de kwaliteit.

Standaard 3. Studeerbaarheid en studiebegeleiding

Het panel heeft vastgesteld dat het studieprogramma, de studiebegeleiding en de informatievoorziening de advocaat-stagiaires in staat stellen de eindtermen te behalen. De studiebelasting, die bestaat uit fysieke opleidingsdagen en online leren, is hoog. Deelnemers geven niettemin aan dat zij de opleiding – ondanks de uitdagende combinatie van werk en praktijk – wel studeerbaar vinden, al verschilt de ondersteuning per werkgever. Sommige kantoren geven studieverlof, terwijl andere verwachten dat de opleiding in privétijd wordt gevolgd. Dit kan uitdagingen opleveren, vooral bij combinatie met werk en gezin.

Opleidingsmentoren monitoren de voortgang en bieden ondersteuning. Ook wordt de studeerbaarheid geëvalueerd. Indien van toepassing wordt de aangegeven studiebelasting aangepast. Samengevat: de UO heeft oog voor de zaken waar deelnemers tegenaan lopen ten aanzien van de studiebelasting en spant zich in om de deelnemers voldoende de gelegenheid te geven om de opleiding te voltooien. Die inspanningen kunnen wat het panel betreft worden verhoogd om inclusief onderwijs in een veilig leerklimaat te waarborgen.

Standaard 4. Docenten

Het panel is te spreken over de kwaliteit van de docenten bij de UO. De docenten zijn inhoudelijk en didactisch goed gekwalificeerd en hebben vrijwel allen relevante praktijkervaring, wat passend is voor deze beroepsopleiding. Het panel is positief over de duo-aanpak tijdens opleidingsdagen, waarbij verschillende professionals samenwerken. Dit zorgt voor een goede integratie van cognitieve kennis, vaardigheden en ethiek. Ook is het panel positief over de structurele aandacht die de UO heeft voor professionalisering. Het vindt de BA Academie met diverse trainingen en bijeenkomsten voor professionals een mooi vehicle voor de permanente educatie van het docententeam.

Studenten zijn positief over de betrokkenheid en deskundigheid van de docenten. Docenten waarderen het vernieuwde BA-curriculum waar er meer nadruk op vaardigheden wordt gelegd. Wel ervaren zij met het korter worden van de opleiding minder ruimte om bepaalde onderwerpen diepgaand te behandelen.

Standaard 5. Toetsing en gerealiseerd niveau

De examencommissie is formeel verantwoordelijk voor de (kwaliteit van) toetsing binnen de BA. Ook zaken als bezwaar en beroep en de herbeoordeling zijn formeel in handen van de examencommissie. De organisatie van toetsen heeft de EC gemandateerd aan de UO. Dat betekent dat de UO de voorbereiding van de toetsing verzorgt (waaronder begrepen het werven en trainen van beoordelaars). Aandacht is vereist voor versterking van de onafhankelijke rol van de examencommissie; deze is in de huidige positionering niet optimaal. Hier gaat het panel verder op in bij 'HO4. Aanbevelingen'.

Het panel heeft vastgesteld dat er sprake is van een adequaat systeem van toetsing. Bij het centrale programma, aangeboden door de UO, leggen deelnemers in hun eerste jaar de toets Ethiek af en ronden zij de combinatie van het centrale en het decentrale gedeelte van elk jaar af met een Integratieve dag. Toelating tot deze dagen vereist het indienen van voorbereidende stukken, die beoordeeld worden door de onderwijsaanbieder en waarvan de resultaten uiteindelijk worden vastgesteld door de examencommissie.

Bij het vormgeven van het huidige toetshuis is de balans gezocht tussen theorie (toets Ethiek), juridische inhoud (voorbereidende opdrachten integratieve dagen) en juridische vaardigheden (Integratieve dagen zelf). De gekozen praktijksimulaties (mootcourt en onderhandeling/getuigenverhoor) zijn passend voor een beginnend beroepsbeoefenaar. Advocaat-stagiaires en patroons zien ruimte voor ontwikkeling om deze simulaties nog beter af te stemmen op de praktijk. Het panel heeft de suggestie gegeven om de toetsvorm voor het onderdeel Ethiek te heroverwegen; iets dat de examencommissie ook op haar netvlies heeft. De examencommissie, zo stelde het panel vast, blijft scherp op de gehanteerde toetsvormen en onderzoekt alternatieve toetsvormen, zoals portfoliotoetsing al dan niet gepaard met een criterium gericht interview, waarmee de ontwikkeling van advocaat-stagiaires beter gevolgd kan worden. Deze vorm van toetsing vraagt echter veel van de toetsorganisatie.

De examencommissie heeft in samenwerking met de UO diverse mechanismes in werking gesteld die gezamenlijk de kwaliteit van toetsing borgen. Het geheel van afspraken zorgt ervoor dat de opleiding systematisch werkt aan valide, betrouwbare en transparante toetsing. Zo wordt er onder meer met toetsmatrijzen gewerkt; hanteert de UO een strikte scheiding tussen doceren/begeleiden en beoordelen; wordt het vierogenprincipe toegepast bij de beoordeling en zet de UO in op permanente educatie van de beoordelaars. Transparantie ten aanzien van de beoordeling is nog een punt van aandacht voor zowel de advocaat-stagiaires als voor de docenten die betrokken zijn bij de voorbereiding op de integratieve dagen. Zij willen graag meer inzicht in de totstandkoming van de beoordeling. Het gaat dan specifiek over de interpretatie van de beoordelingscriteria en de weging.

Het panel heeft er vertrouwen in dat de advocaat-stagiaires van wie het panel de voorbereidende stukken heeft bestudeerd, na afronding van de opleiding vakbekwaam zijn en de professionele vaardigheden, kennis en kunde bezitten die nodig zijn voor het zelfstandig

uitoefenen van de praktijk. Er kon, zo zag het panel, wel meer uniformiteit komen in de manier waarop de correctoren van de voorbereidende opdrachten het beoordelingsformulier invullen. De mate waarin er feedback werd gegeven en de kwaliteit hiervan waren wisselend.

Voor de doorontwikkeling van de BA-opleiding beveelt het panel sterk aan dat de toetsing van de verschillende delen van de opleiding – met name de voorbereiding op de integratieve dag en integratieve dagen zelf – beter op elkaar afgestemd wordt en dat er gekalibreerd wordt over de onderwijsaanbieders heen. Een goede open en transparante samenwerking is essentieel om eerlijke toetsing te kunnen waarborgen (zie ook HO4. Aanbevelingen).

Standaard	Oordeel
1. Profiel en didactische visie	Voldoet
2. Curriculum	Voldoet
3. Studeerbaarheid en studiebegeleiding	Voldoet
4. Docenten	Voldoet
5. Toetsing en gerealiseerd niveau	Voldoet
Eindoordeel	Positief

3. STERKE PUNTEN

Het panel constateert de onderstaande sterke punten:

- **Sterke missie en waarden** ("Bouwstenen voor een rechtvaardige samenleving")
- **Kwaliteitscultuur:** De UO zet verder sterk in op praktijkgericht leren en er is een cultuur van continue verbetering van de opleiding; iets waar de advocaat-stagiaires baat bij hebben. De UO past het curriculum regelmatig aan op basis van evaluaties, wat zorgt voor een voortdurende verbetering van de kwaliteit.
- **Netwerk:** De opleidingsgroepen met een mix van grote en kleine kantoren zorgen voor een 'baliebreed' netwerk waar de advocaat-stagiairs de rest van hun carrière regelmatig op kunnen terugvallen. Dit ondersteunt de advocaat-stagiair om als constructief lid van de balie te participeren met de bijbehorende maatschappelijke verantwoordelijkheden.
- **Docententeam:** De docenten zijn deskundig en betrokken, met een goede mix van juridische en didactische expertise. Het panel was onder de indruk van de BA Academie waar de UO alle activiteiten op het gebied van professionalisering (permanente educatie) heeft samengebracht. Ook de combinatie van docent en mentor is een sterk punt.

4. AANBEVELINGEN

Bij het oordeel op de standaarden in HO.5 worden diverse ontwikkelpunten benoemd. Het visitatiepanel geeft in dit hoofdstuk de belangrijkste aanbevelingen aan en doet hierbij enige suggesties die de opleiding richting kunnen geven bij de doorontwikkeling. Deze aanbevelingen doen geen afbreuk aan het positieve oordeel over de kwaliteit van de opleiding.

1. **Differentiatie:** Het panel adviseert de UO om de opties ten aanzien van het aanbieden van keuzeonderwijs te verkennen. De patronen en de advocaat-stagiaires staan positief tegenover het uitbreiden van het keuzepalet en het aanbrengen van differentiatie naar het soort advocaat-stagiaires en het type kantoor waar zij werkzaam zijn. De opleiding zou hierbij kunnen denken aan een optie, waarbij deelnemers kunnen kiezen voor een basisleergang in een bepaalde leerpraktijk of een verdiepingsleergang.
2. **Positie van de advocaat-stagiair-ondernemer:** Een punt van aandacht voor de UO is de positie van de advocaat-stagiair-ondernemer. De UO wil onderzoeken hoe ze stagiair-ondernemers beter kan ondersteunen en wil daarvoor hun behoeften met betrekking tot de opleiding inventariseren. Het panel steunt deze ontwikkeling.
3. **Studeerbaarheid:** Het is van belang dat de kantoren/werkgevers de advocaat-stagiaires in de gelegenheid stellen om zich goed op de bijeenkomsten en de examens voor te bereiden. Het panel snapt dat de UO de werkgever hierin niets kan opleggen, maar kan zich toch voorstellen dat er wel een zekere norm vastgesteld wordt. Deze norm is nodig om gelijke kansen voor het behalen van het beroepscertificaat te kunnen waarborgen door de UO.
4. **Inclusief onderwijs:** De UO heeft oog voor de zaken waar sommige deelnemers tegenaan lopen ten aanzien van de studiebelasting en spant zich in om de deelnemers voldoende de gelegenheid te geven om de opleiding te voltooien. Die inspanningen kunnen wat het panel betreft worden verhoogd om inclusief onderwijs in een veilig leerklimaat te waarborgen. Denk hierbij aan aandacht voor neurodiversiteit of voor advocaat-stagiaires die zwanger zijn.
5. **Feedback bij de voorbereidende stukken op de ID:** Het panel verwacht dat de UO aandacht besteedt aan de navolgbaarheid van de totstandkoming van de beoordelingen. Dit betekent het verkleinen van de bandbreedte ten aanzien van de manier waarop de correctoren a) feedback geven en b) concreet de beoordelingsformulieren invullen. Het panel vindt goede constructieve feedback wenselijk vanwege de navolgbaarheid; zeker in het geval de stagiair niet voldoende presteert en de opdracht moet herstellen.

Naast aanbevelingen die specifiek voor de UO gelden, heeft het panel ook opleidingsoverstijgende aanbevelingen die te maken hebben met de afstemming tussen de onderwijsaanbieders en in het bijzonder tussen het centrale en het decentrale deel van de BA-opleiding. Deze aanbevelingen neemt het panel in de beoordelingsrapporten van alle onderwijsaanbieders op.

Afstemming toetsing

Voor de doorontwikkeling van de BA-opleiding beveelt het panel sterk aan dat de toetsing van de verschillende delen van de opleiding – met name de voorbereiding op de integratieve dag en integratieve dagen zelf – beter op elkaar afgestemd wordt. Een goede open en transparante samenwerking is essentieel om eerlijke toetsing te kunnen waarborgen. Het panel denkt hierbij onder meer aan de volgende aspecten:

- o Kalibratie over de onderwijsaanbieders heen, zodat er meer afstemming is tussen de docenten die de advocaat-stagiaires voorbereiden op de toetsing en de examinatoren die de toetsing uitvoeren. Dit betekent ook kalibratie/overleg over het niveau van de te beoordelen stukken voor de Integratieve dagen;
- o Het uitwisselen van informatie (tussen centraal en decentraal) over de toetsing;
- o Het maken van afspraken over de te hanteren beoordelingsformulieren met eenduidige criteria, zodat de navolgbaarheid duidelijk is;

- o Betere afstemming over de casuïstiek bij de Integratieve dagen, zodat de oefening overeenkomt met wat er daadwerkelijk in de advocatenpraktijk gebeurt;

Positie Examencommissie

Aandacht is vereist voor versterking van de onafhankelijke rol van de examencommissie. Deze is in de huidige positionering niet optimaal. Op een aantal aspecten lijken toezicht en uitvoering door elkaar heen te lopen. Zaken als flexibiliteit, transparantie en benaderbaarheid verdienen daarbij nadrukkelijk aandacht. Dit aandachtspunt heeft nadrukkelijk de aandacht van de examencommissie. De commissie heeft in het gesprek met het visitatiepanel de mogelijkheden tot verbetering (h)erkend. Zo had zij ten tijde van de visitatie al een voorstel ontwikkeld voor aanpassing van de herbeoordelingsprocedure. In dit project wordt onder meer gekeken naar a) de rechtsbescherming van de stagiair, b) de kwaliteit van de herbeoordeling, c) de transparantie binnen het proces en d) het waarborgen van het draagvlak bij de stakeholders. Het panel is hierover positief gestemd en beveelt de examencommissie aan om de voorgestelde aanpassing zo spoedig mogelijk door te voeren.

Het panel beveelt aan dat de genoemde punten bij de doorontwikkeling van de BA-opleiding door de verschillende stakeholders – onderwijsaanbieders, examencommissie en de NOVA – in goed overleg worden opgepakt.

5. BEOORDELING

5.1. Standaard 1: Profiel en didactische visie

Toelichting: Het profiel en de didactische visie van de onderwijsaanbieder sluiten aan bij de door de NOvA vastgestelde eindtermen van de opleiding, het niveau (postmaster) en de oriëntatie (beroepsgericht) van de opleiding en de verwachtingen van het beroepenveld

Oordeel

Voldoet.

Bevindingen en overwegingen

Didactische visie

Het panel heeft kennisgenomen van de didactische visie van de UO en vindt dat de leeruitgangspunten aansluiten bij de door de NOvA vastgestelde eindtermen², waarin praktijk en vaardigheden een prominente plaats hebben gekregen. De Beroepsopleiding Advocaten hanteert de *learner-centered* benadering waarin (de praktijk van) de advocaat-stagiair centraal staat. Die kan, binnen de kaders van het curriculum, de eigen ontwikkeling mede bepalen. Deze *learner-centered* benadering heeft de UO uitgewerkt in zes 'BASISprincipes', te weten:

1. Veiligheid: leren in een veilig leerklimaat;
2. Constructief leren: de advocaat-stagiair construeert actief eigen kennis en bouwt voort op eerder opgedane kennis;
3. Collaboratief leren: de advocaat-stagiairs leren met en van elkaar;
4. Contextueel leren: leren en toetsen vinden plaats in een relevante praktijkgerichte context;
5. Zelfsturend leren: de advocaat-stagiair heeft een actieve rol in het plannen, monitoren en evalueren van het eigen leerproces;
6. Gecombineerd leren: de advocaat-stagiair leert met behulp van online en offline aangeboden onderwijs(materialen).

De UO-deelnemers hebben een zeer diverse achtergrond, als je kijkt naar voorkennis, persoonlijke voorkeuren en de praktijk van het kantoor waar zij werken (zie ook standaard 2). De UO streeft ernaar om het onderwijs zo veel mogelijk toe te spitsen op de individuele behoeften van de advocaat-stagiaires om zo ook de intrinsieke motivatie van de deelnemers te stimuleren. 100% maatwerk is niet mogelijk maar de UO probeert datgene wat aangeboden wordt, zo divers mogelijk aan te bieden. Deelnemers kunnen een keuze maken in het decentrale programma voor een hoofdpraktijk en een leerpraktijk (zie ook bijlage III 'Overzicht opleidingsprogramma'). Ook kunnen zij voor de opleidingsdagen eigen leerdoelen opstellen. Verder kunnen ze sturen in de keuze voor bepaalde casuïstiek. Het panel waardeert de inspanningen van de UO om de *learner-centered* benadering – en in het bijzonder het zelfsturend leren – verder vorm te geven.

De UO zet verder sterk in op praktijkgericht leren en een continue verbetering hiervan. Leren is, zo geeft de UO aan, een actief proces waarin de advocaat-stagiaires hun juridische kennis, vaardigheden en ethisch besef (door)ontwikkelen. Het praktijkgericht leren gebeurt door het verankeren van het geleerde in een relevante en herkenbare context. Hiervoor kiest de opleiding voor actuele en praktijkgerichte casuïstiek en praktijksimulaties. Door de context vanuit verschillende perspectieven te benaderen en op verschillende situaties toe te passen, leren de advocaat-stagiaires toekomstige problemen flexibel te benaderen en krijgen zij inzicht in eventuele aannames. Dit verhoogt het oplossingsgerichte vermogen van de advocaat-stagiaires.

Profiel

De door de NOvA vastgestelde eindtermen zijn een leidend uitgangspunt voor alle onderwijsaanbieders. Tegelijkertijd biedt het kader voldoende ruimte voor het leggen van eigen accenten. De UO leidt, zo geeft de opleiding aan, beginnende advocaten op tot zelfstandige,

² Ethische verantwoordelijkheid, juridisch inhoudelijke kennis, algemeen juridische vaardigheden, communicatieve vaardigheden, adviesvaardigheden, bemiddelende/onderhandelende vaardigheden, ondernemerschap

deskundige en ethisch handelende juridisch professionals (zie ook §1.1). De UO focust daarbij op de volgende onderdelen:

- Kwalificatie: het aanleren van juridische kennis, vaardigheden en ethisch besef;
- Socialisatie: het voorbereiden op het participeren als constructief lid van de balie;
- Subjectificatie: het opleiden tot zelfstandig en autonoom denkende en handelende advocaten

Ten aanzien van het laatste punt voert de UO – met name tijdens de opleidingsdagen – gesprekken met de advocaat-stagiaires over wat voor soort advocaat zij willen zijn. Het gaat om *“advocaat worden en jezelf blijven”*. De UO wil advocaten opleidingen met een zelfkritisch vermogen, die oplossingsgericht werken en die stelling durven nemen; ook wanneer dit minder vanzelfsprekend is. *“Er is altijd een ander perspectief. De beste oplossing is er een die alle partijen past”*, zo geeft de UO aan in het document ‘Onze bouwstenen voor een rechtvaardige samenleving’.

Conclusie

Het panel concludeert dat de UO een praktijkgericht profiel heeft neergezet. De opleiding kiest voor persoonsgericht leren binnen een praktijkgerichte context en werkt doorlopend aan verbetering. Door de praktijk van de advocaat-stagiair als uitgangspunt te nemen blijft het geleerde beter hangen en zijn de opgedane kennis en vaardigheden direct toepasbaar in de eigen praktijk. Het panel waardeert de inspanningen van de UO om de *learner-centered* benadering – en in het bijzonder het zelfsturend leren – verder vorm te geven. Het niveau (postmaster) wordt geborgd doordat de door de NOVA vastgestelde eindtermen een leidend uitgangspunt zijn voor alle onderwijsaanbieders. Op basis van bovenstaande concludeert het panel dat de opleiding aan standaard 1 voldoet.

5.2. Standaard 2: Curriculum

Toelichting: De vormgeving en inhoud van het curriculum maken het voor de instromende advocaat-stagiaires mogelijk de beoogde eindtermen van de opleiding/het opleidingsdeel te realiseren.

De beoogde eindtermen zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma en sluiten aan bij de eisen van het beroepenveld. De werkvormen passen bij de leerdoelen en eindtermen en stellen advocaat-stagiaires in staat de vereiste kennis, houding en competenties actief te verwerven.

De verhouding tussen contact- en afstandsonderwijs is passend en effectief. Eventuele extra-curriculaire onderdelen en voorzieningen dragen bij aan het behalen van de eindtermen. Het curriculum wordt regelmatig intern geëvalueerd en verbeterd.

Oordeel

Voldoet.

Bevindingen en overwegingen

Inhoud en vormgeving curriculum

Doorloopt een advocaat-stagiair zowel het centrale als het decentrale deel van de BA-opleiding bij de Uitvoeringsorganisatie, dan ziet het programma er als volgt uit (zie ook bijlage III voor een schematisch overzicht van het opleidingsprogramma):

- Centrale onderwijs:
 - Onder het onderwijs uit het centrale gedeelte vallen de onderwijsonderdelen Ethiek en Vaardigheden (zie tabel 1).
 - Ook de drie toetsmomenten (de toets Ethiek en de twee integratieve dagen) behoren tot het centrale deel van de BA en gelden voor alle advocaat-stagiaires.
- Decentrale onderwijs:
 - Het onderwijs uit het decentrale gedeelte van de BA biedt de UO aan in drie hoofdpraktijken (Privaatrecht, Bestuursrecht of Strafrecht) en acht leerpraktijken³. De advocaat-stagiaires volgen één hoofdpraktijk en één leerpraktijk.
 - Verder horen de onderdelen Ondernemerschap en Jaarrekeninglessen bij het decentrale onderwijs en bereiden de advocaat-stagiaires zich in het decentrale onderwijs voor op de integratieve dagen.

De UO heeft voor de advocaat-stagiaires zowel in het centrale gedeelte als in het decentrale gedeelte (digitale) syllabi samengesteld: één voor ethiek en één voor vaardigheden. Hierin staat alle relevante informatie voor het curriculum. In de onderwijsonderdelen geven docenten steeds specifiek aan welke hoofdstukken uit de syllabi daarvoor relevant zijn.

In die nieuwe opzet van de BA-opleiding heeft ethiek een belangrijkere rol gekregen. “*Het gaat niet alleen om kennis en vaardigheid. Het wegen van belangen vraagt ook om een ontwikkeld moreel kompas*”, zo geeft de UO aan in het document ‘Onze bouwstenen voor een rechtvaardige samenleving’. In tabel 1 op de volgende pagina wordt het ethiekonderwijs verder toegelicht. Voor de invulling van het ethiekonderwijs vraagt de UO hulp aan de expertgroep Ethiek. De hoofddocenten Ethiek gaan twee keer per jaar in gesprek met advocaten die niet verbonden zijn aan de BA over trends en actualiteiten die een impact hebben op de advocatuur en een link hebben met de kernwaarden en de gedragsregels. De bijeenkomsten zijn gericht op het doorontwikkelen van het onderwijs en/of de casuïstiek.

In het curriculum is de volledige naam van dit onderdeel ‘Ethiek en geïntegreerde vaardigheden’. Daarin komt tot uiting, zo geeft de UO aan, dat in het ethiekonderwijs ook aandacht wordt besteed aan het toepassen van en oefenen met vaardigheden. Advocaat-stagiaires bevestigen dit in het gesprek tijdens de visitatie. Zij geven daarnaast aan dat er uitgebreid wordt stilgestaan bij het bespreken van de eigen praktijkervaringen en -dilemma’s. Zij zien evenwel niet altijd de nut en noodzaak in van het ethiekonderwijs in de opleiding; zeker niet als dit getoetst wordt met een schriftelijke toets met een combinatie van meerkeuzevragen en open vragen (zie ook standaard 5). Het panel wil de opleiding meegeven om – naast de

³ Strafrecht; migratierecht; omgevingsrecht; arbeidsrecht; familierecht; aansprakelijkheid & verzekering; ondernemingsrecht; financiering, zekerheden en insolventie.

expertgroep Ethiek – vooral ook met (oud-)stagiaires in gesprek te gaan over de invulling van het ethiekonderwijs en over de beeldvorming ten aanzien van nut en noodzaak.

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de UO ervoor zorgt dat het ethiekonderwijs actueel blijft en dat de juiste thema's worden behandeld. Dit doet zij onder meer met de hulp van de expertgroep Ethiek. Het panel vindt dit waardevol. Het wil de opleiding meegeven om ook met (oud-)stagiaires en een bredere vertegenwoordiging van de docenten in gesprek te gaan over het ethiekonderwijs, hoe de beeldvorming over nut en noodzaak van ethiek in de opleiding kan worden bijgesteld.

Ethiek	Vaardigheden
Ethiek 1: Introductie in de advocatuur De BA-opleiding start traditiegetrouw op Woudschoten en omvat een tweedaagse bijeenkomst met overnachting. In Ethiek 1 wordt er dieper ingegaan op de rol van de advocaat in de samenleving, de inhoud en functie van de kernwaarden, de Gedragsregels, de Verordening op de advocatuur, de Advocatenwet en financiële integriteit. Advocaat-stagiaires oefenen met vaardigheden als debatteren, overtuigingskracht en logica en retorica.	In Vaardigheden 1 krijgen het respectvol en professioneel omgaan met de rechter, de wederpartij en de cliënt specifiek aandacht.
Ethiek 2: 'trusted advisor' In Ethiek 2 staan het begrip 'de vertrouwde adviseur' (' <i>trusted advisor</i> ') en de ethische aspecten van de vertrouwde adviseur centraal. Er wordt in het bijzonder ingegaan op de invulling van de kernwaarde 'partijdigheid'. Advocaat-stagiaires oefenen onder meer met adviesvaardigheden. Verder oefenen ze met technieken voor het voeren van een intake-, advies- en slechtnieuwsgesprek, en leren ze omgaan met weerstand.	In Vaardigheden 2 worden alternatieve vormen van geschillenbeslechting (ADR) behandeld, en leren advocaat-stagiaires verschillende onderhandelings technieken.
Ethiek 3: Verdieping ethiek en financiële integriteit Financiële integriteit is het centrale thema in Ethiek 3. Dit omvat regelgeving rondom gefinancierde rechtsbijstand, declaraties, financiële afspraken met cliënten, de Wwft, meldplicht van ongebruikelijke transacties, contante betalingen, derdengeldenrekeningen en toezicht door de deken. Verder komen de ethische aspecten van de digitale wereld aan bod, zoals gebruik van e-mail en social media.	In Vaardigheden 3 wordt aandacht besteed aan zittingsvaardigheden. Met name wordt gekeken naar het getuigenverhoor.
Ethiek 4: Morele oordeelsvorming Morele oordeelsvorming en weerbaarheid zijn essentiële vaardigheden voor het ontwikkelen van een juiste beroepsattitude. Naast het herkennen van ethische dilemma's leren advocaat-stagiaires ook om zelf uit een dilemma te komen: hoe kun je tot een juiste afweging komen? Deze vaardigheden staan centraal in Ethiek 4.	

Tabel 1. Toelichting onderwijsonderdelen Ethiek en Vaardigheden

Het panel heeft een overzicht bestudeerd van het curriculum en heeft vastgesteld dat de UO een programma aanbiedt dat dekkend is voor alle eindtermen. In het curriculum is er volgens het panel een goede mix van ethiek, het aanleren van vaardigheden en cognitieve vakken met juridische inhoud. De opbouw van het programma is zodanig dat het geheel meer is dan de som der delen. Zo is er in het ethiekonderwijs ook ruime aandacht voor het toepassen van en oefenen met vaardigheden.

De UO biedt het praktijkgerichte onderwijs gecombineerd online en offline aan.

- Het online leren in de digitale leeromgeving (DLO) is toegespitst op hetgeen tijdens de opleidingsdagen van de deelnemers wordt verwacht. In de DLO is per onderdeel studiemateriaal opgenomen. Ook zijn daarin per onderdeel de leerdoelen uit het curriculum opgenomen. Aan de hand van verschillende leervormen bestuderen de advocaat-stagiaires de stof en maken ze opdrachten. Dit wordt door de UO gecontroleerd. Zo bereiden ze zich voor op de opleidingsdagen.
- De opleidingsdagen zijn voor verdieping: de advocaat-stagiaires gaan aan de hand van verschillende werkvormen aan de slag met juridische inhoud, vaardigheden en ethische dilemma's. Het toepassen van het geleerde in een praktijkgerichte context – vaak aan de

hand van casuïstiek – staat tijdens de opleidingsdagen centraal (Basisprincipe contextueel leren). Een belangrijk uitgangspunt is ook dat advocaat-stagiairs van en met elkaar leren. Daarvoor biedt de UO werkvormen aan die interactie, discussie en samenwerking bevorderen (Basisprincipe gecombineerd leren).

De UO gaat ervan uit dat de deelnemers over de vereiste basiskennis beschikken. Met behulp van digitale bijspijskermmodules kunnen advocaat-stagiaires de vereiste voorkennis voor de rechtsgebieden Privaatrecht, Bestuursrecht en Strafrecht bijspijkeren of opfrissen. Er wordt sporadisch gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

De opleidingsgroepen in het centrale onderwijs zijn een mix van grote en kleine kantoren⁴. Dit zorgt, zo geeft de UO aan, voor een baliebreed netwerk waar de advocaat-stagiaires de rest van hun carrière regelmatig op kunnen terugvallen. “[Het] ondersteunt de advocaat-stagiair om als constructief lid van de balie te participeren met de bijbehorende maatschappelijke verantwoordelijkheden”. De advocaat-stagiaires die het panel heeft gesproken tijdens de visitatie, waarderen de vaste opleidingsgroep. Zij leren van en met elkaar vanuit verschillende perspectieven. Wel vinden zij het jammer dat zij deze groep alleen zien in de eerste drie maanden. Daarom missen ze toch een zekere binding. De opleiding is zich hiervan bewust. In de oude BA-opleiding was de opleidingsgroep een vaste groep door de hele opleiding heen. In het vernieuwde curriculum ligt de focus van het centrale onderwijs op het eerste kwartaal van het eerste jaar. De opleiding kijkt – binnen de beperkte ruimte die er is⁵ – naar mogelijkheden om het centrale onderwijs meer uitgebreid en verspreid aan te bieden over de volledige duur van de opleiding.

Aansluiting eisen beroepenveld

Om op de hoogte te blijven van actuele ontwikkelingen verzamelt de UO input van stakeholders (advocaat-stagiaires, docenten en patroons) en wonen medewerkers van de UO onder meer relevante congressen bij. Voorbeelden zijn de *International Legal Ethics Conference* (ILEC), het Jonge Baliecongres, Online Educa Berlin en het EUCEN⁶-congres voor Lifelong Learning in het hoger onderwijs. In een tweewekelijks overleg met de NOvA bespreekt de UO – naast onderwijs- en toetsgerelateerde zaken – ook trends binnen de advocatuur en de wensen en behoeften daaromtrent van de NOvA. In samenspraak met de NOvA beslist de UO of die binnen het curriculum vallen of dat een wijziging daarvan nodig is. Tijdens de visitatie gaf de UO bijvoorbeeld aan dat er vanuit de advocaat-stagiaires nu een behoefte lijkt te zijn aan een leerpraktijk vastgoed. Dit signaal neemt de UO mee in de overleggen met de NOvA. Met de NOvA, maar ook met andere partijen in het werkveld, voert de UO tevens het gesprek over wat AI betekent voor de advocatuur. Ook denkt de opleiding na hoe zij in het programma kan zorgen voor meer kruisbestuiving tussen de advocatuur, het OM en de rechterlijke macht.

Volledig aansluiten bij de wensen van het beroepenveld is een grote uitdaging, omdat het beroepenveld waar de advocaat-stagiaires werkzaam zijn, ontzettend divers is. Kantoren zijn er in allerlei soorten en maten: van commerciële kantoren tot sociale advocatuur; van specialistische (niche) tot algemene kantoren; grote, middelgrote of kleine kantoren. Dit alles maakt dat de behoeften van de deelnemers uiteenlopen. In het gesprek met de patroons tijdens de visitatie, kwam naar voren dat een aantal van hen met name de aandacht voor de praktijk in de kleine(re) kantoren mist, “waar je alle ballen tegelijk in de lucht moet houden”. Ze geven de suggestie om modules te maken, ondersteunend naar de verschillende type kantoren. Ook vragen ze aandacht voor de grilligheid van de praktijk van alledag. Je moet als advocaat kunnen omschakelen. “Je hebt een mooi pleidooi geschreven, je komt op de zitting en je pleidooi gaat niet door; de zitting loopt heel anders”, zo geeft een van de patroons als voorbeeld. Je moet dan kunnen improviseren ten aanzien van de processtrategie. Het panel vindt dit een waardevolle toevoeging. Het ziet dat de UO hier reeds rekening mee houdt in bepaalde onderdelen. Om in te spelen op de hectiek van een advocatenpraktijk, bevat iedere integratieve dag bijvoorbeeld een

⁴ De UO kent een aparte (senior) opleidingsgroep voor zij-instromers. Dit zijn advocaat-stagiaires die minimaal zeven jaar als jurist hebben gewerkt.

⁵ De UO is hierbij afhankelijk van de andere onderwijsaanbieders die ook hun programma moeten aanbieden.

⁶ European University Continuing Education Network

casuswending. Een casuswending geeft extra informatie en werpt een nieuw licht op de casus. Dit daagt advocaat-stagiairs uit om hun processtrategie aan te passen, waarbij hun professionele wendbaarheid wordt getest.

De advocaat-stagiaires die het panel heeft gesproken, erkennen dat het onmogelijk is om een “one size fits all” opleiding te bouwen en snappen dat er altijd een uitdaging zal zijn hoe breed of specifiek je de opleiding maakt. “Ze koken nu voor alle monden”, aldus een van de gesprekspartners. Alhoewel er reeds keuze is in de hoofdpraktijk en de leerpraktijken, zien de advocaat-stagiaires ruimte voor verdere ontwikkeling. De hoofdpraktijken omvatten meerdere leerpraktijken (behalve bij Strafrecht). Hierdoor is het tijdens de opleidingsdag lastig om iedereen tevreden te stellen en aan elk aspect voldoende aandacht en diepgang te geven. Dit onderkent ook de UO in haar ‘Jaarrapportage 2024’. In deze rapportage stelt ze ook dat thema’s als alternatieve geschillenbeslechting (ADR), onderhandelen en getuigenverhoor niet door alle advocaat-stagiaires als zinvol voor hun praktijk worden ervaren of als onvoldoende aansluitend op hun werkpraktijk. Tijdens de opleidingsdagen probeert de opleiding te benadrukken waarom de onderwerpen in het curriculum zijn opgenomen. Het panel begrijpt het dilemma van de opleiding, maar wil de UO adviseren om de opties ten aanzien van het aanbieden van keuzeonderwijs verder te verkennen. De advocaat-stagiaires staan positief tegenover het uitbreiden van het keuzepalet en het aanbrengen van differentiatie naar het soort advocaat-stagiaires, waarbij ook bijvoorbeeld ondernemerschap meer aandacht krijgt. Dit laatste punt is niet alleen relevant voor de advocaat-stagiair-ondernemer, maar zeker ook voor advocaten bij kleine(re) kantoren.

Tevredenheid deelnemers

Uit de evaluaties en de gesprekken tijdens de visitatie met de advocaat-stagiaires blijkt dat zij in het algemeen tevreden zijn over het curriculum. De opleiding wordt positief gewaardeerd, met specifieke lof voor de praktische oefeningen en de inzet van ervaren trainers en docenten⁷. De rollenspellen met acteurs en de interactieve sessies worden als leerzaam ervaren. Advocaat-stagiaires zijn positief over de introductiedagen op Woudschoten. Tijdens deze opleidingsdagen maken zij (verder) kennis met het beroep. Dit doet de opleiding op verschillende manieren. Zo organiseert de UO een zogeheten “Lawyers Tour”. Dit is de BA-variant op het tv-programma College Tour. De opleiding nodigt gasten uit die worden geïnterviewd en de advocaat-stagiaires kunnen vragen stellen. Tijdens dit onderdeel komen thema’s aan bod als: generatieverschillen binnen kantoren; de rol van advocaten in maatschappelijke discussies en de voor- en nadelen van media-aandacht. Ook nodigt de UO Lawyers for Lawyers en de Jonge Balie uit om aandacht te vragen voor de initiatieven die zij ontplooiën voor de advocatuur. De introductiedagen op Woudschoten in het eerste jaar staan onder meer in het teken van ‘binden, boeien en betrokkenheid’. Dit missen de advocaat-stagiaires in het tweede jaar. De advocaat-stagiaires met wie het panel heeft gesproken, geven de suggestie om ook in het tweede jaar te werken aan verdere binding.

Evaluatie - kwaliteitszorg

Het panel heeft vastgesteld dat de UO het curriculum regelmatig evalueert en verbetert. Zowel de opleidingsdagen als alle studiematerialen, inclusief de digitale leeromgeving, worden geëvalueerd. Dit doet de UO schriftelijk aan de hand van een evaluatieformulier aan het einde van elke opleidingsdag. Ook heeft de UO expertgroepen advocaat-stagiaires in het leven geroepen, waar advocaat-stagiaires meedenken over de doorontwikkeling van het onderwijs⁸. De uitkomsten van de evaluaties worden gedeeld met de hoofddocenten van het betreffende vak. Ieder half jaar komt het docententeam bijeen om de inhoud van het vak tegen het licht te houden en te bekijken in hoeverre actuele ontwikkelingen aanpassing noodzakelijk maken. Ook kan het docententeam aan de slag met eventuele genoemde verbeterpunten. Voorafgaand aan een opleidingsdag wordt er een online voorbereidingsbijeenkomst georganiseerd met alle

⁷ Bron: jaarrapportage 2024

⁸ Zo heeft een groep advocaat-stagiaires feedback gegeven op een testversie van de DLO en hebben zij hun wensen en behoeften vanuit het gebruikersperspectief doorgegeven (bijv. dat je een podcast in de DLO ook echt onderweg moet kunnen luisteren, welk device je ook bij je hebt op dat moment). Ook heeft de UO met hen bijvoorbeeld gesproken over veiligheid en inclusiviteit, en over de integratie van AI in het onderwijs.

betrokken docenten en trainers. Daarin licht de opleiding de aanpassingen in het draaiboek toe. Advocaat-stagiaires krijgen een overzicht van de wijzigingen die de opleiding heeft doorgevoerd, via de nieuwsbrief.

Conclusie

Het panel komt tot de conclusie dat de inhoud en de vormgeving van het programma de deelnemers in voldoende mate in staat stelt om de door de NOvA vastgestelde eindtermen te bereiken en oordeelt dat de opleiding aan standaard 2 voldoet. Het curriculum is goed doordacht, de vakken zijn praktijkgericht en van goed niveau en de gekozen werkvormen stellen de deelnemers in staat de vereiste kennis en vaardigheden actief te verwerven. Het panel heeft een passende verdeling gezien tussen fysiek onderwijs en onderwijs via de digitale leeromgeving. De UO zorgt dat het programma actueel blijft en aansluit bij de eisen van het beroepenveld door verschillende stakeholders te betrekken (advocaat-stagiaires, docenten, patroons, NOvA). De behoeften van de deelnemers lopen vanwege hun ervaring én het type kantoor waar zij werkzaam zijn, sterk uiteen. Het panel adviseert de UO om mogelijkheden te verkennen ten aanzien van keuzeonderwijs. Met keuzedelen kan de opleiding differentiatie bieden naar het soort advocaat-stagiaires en kunnen deelnemers hun kennis en vaardigheden naar wens verbreden of verdiepen.

5.3. Standaard 3: Studeerbaarheid en studiebegeleiding

Toelichting: Het studieprogramma, de studiebegeleiding en de informatievoorziening stellen de advocaat-stagiaires in staat de eindtermen te behalen en sluiten aan bij de behoeften van de advocaat-stagiaires.

Oordeel

Voldoet.

Bevindingen en overwegingen

Studielast

De studiebelasting bestaat uit het bijwonen van de fysieke opleidingsdagen en het online leren (waaronder de voorbereiding op de opleidingsdagen). Voor advocaat-stagiaires die zowel het centrale als het decentrale deel van de BA bij de UO volgen, is de studiebelasting als volgt:

- Jaar 1: 63 dagdelen⁹ (29 dagdelen contactonderwijs en 34 dagdelen e-learning);
- Jaar 2: 41 dagdelen (18 dagdelen contactonderwijs en 23 dagdelen e-learning).

De UO volgt de in het “Kwaliteits- en accreditatiekader BA 2020” voorgeschreven dagdelen. Hier zijn concrete afspraken gemaakt tussen de drie onderwijsaanbieders hoeveel dagdelen advocaat-stagiaires kwijt zijn voor de voorbereiding van de integratieve dagen en voor de voorbereiding van de ethiek toets. De meeste voorbereiding zit in het voorbereiden van de integratieve dagen. Voor de Integratieve dag I (zie ook standaard 5) schrijven studenten een aantal producten (zie tabel hieronder). De komst van AI biedt mogelijkheden om deze tijdsinvestering efficiënter te maken.

	Privaatrecht	Bestuursrecht	Strafrecht
Integratieve dag I	Dagvaarding Conclusie van antwoord	Beroepschrift Verweerschrift	Requisitoir pleitnota
Integratieve dag II	Case-analyse (met conceptcontract) Onderhandelingsstrategie (incl. cliëntadvies)		Case-analyse (met gemotiveerd verzoek tot het horen van getuigen) Getuigenverhoorstrategie (met vragenlijst)

Tabel 2. Producten die advocaat-stagiaires opleveren per hoofdpraktijk

Studeerbaarheid

Op het gebied van studeerbaarheid vraagt de UO de advocaat-stagiaires in de evaluatie in hoeverre de aangegeven tijd in de DLO overeenkomt met de werkelijke tijdbesteding. Indien nodig past de UO het studiemateriaal aan. Over het algemeen komt de werkelijke tijdbesteding overeen met de aangegeven te verwachten studiebelasting. Dit bevestigen de advocaat-stagiaires die het panel heeft gesproken. Ze geven aan dat het “te doen is”. Ook geven ze aan dat ze vanuit de werkgever over het algemeen de ruimte krijgen om te studeren. Wel zijn er verschillen tussen kantoren over hoeveel tijd advocaat-stagiaires daadwerkelijk vrij krijgen voor de opleiding. Dat merken ook de docenten. Er zijn kantoren die advocaat-stagiaires vrij geven en er zijn kantoren die vinden dat het volgen van de opleiding in de privétijd valt. Het is van belang dat de kantoren/werkgevers de advocaat-stagiaires in de gelegenheid stellen om zich goed op de bijeenkomsten en de examens voor te bereiden. De UO adviseert hierin¹⁰, maar kan de kantoren niets opleggen. Het panel kan zich voorstellen dat er wel een zekere norm gesteld wordt en om het programma studeerbaar te houden is een beweging van de kant van de kantoren in deze wel gewenst.

Het is soms een uitdaging om studie en baan (en ook soms nog een gezin) met elkaar te combineren. Drukke op één of meerdere vlakken kan leiden tot piekmomenten. Alle

⁹ Een dagdeel bestaat uit drie uur.

¹⁰ Zo wijst de UO tijdens de patroonbijeenkomst aan het begin van ieder cohort de patronen op het advies dat de jonge balie uitbrengt over het geven van verlof voor het voorbereiden van een toets.

vaardigheidstrainers zijn tevens mentor van hun groep. Zij proberen een vinger aan de pols te houden en nodigen advocaat-stagiaires uit om aan de bel te trekken, wanneer het te druk wordt. De advocaat-stagiaires geven tijdens de visitatie aan dat zij van mededeelnemers signalen krijgen dat er niet altijd aandacht is voor specifieke omstandigheden. Ook de positie van de advocaat-stagiair-ondernemer is lastig in de opleiding. Het panel vraagt hier aandacht voor, zeker omdat de UO inclusief onderwijs wil aanbieden in een veilig leerklimaat.

Aansluiting behoeften

De UO streeft ernaar om het onderwijs af te stemmen op de specifieke leerbehoeften van de stagiaires. Dit doet de opleiding door de advocaat-stagiaires bij verschillende onderdelen voorafgaand aan een opleidingsdag een leerdoelenformulier te laten invullen. Daarop geven zij onder meer aan waarop zij zich in het kader van het onderwerp van de opleidingsdag willen focussen. Dit wordt vooraf bekeken door de trainers en docenten, zodat ze daarop kunnen inspelen op de opleidingsdag. Dit sluit aan op de *learner-centered* benadering van de onderwijsvisie (zie ook standaard 1). Op de opleidingsdag stimuleren en faciliteren de docenten en trainers de advocaat-stagiairs om die leerdoelen te behalen.

Informatievoorziening

De algemene informatievoorziening is volgens het panel op orde. De opleiding zorgt dat alle benodigde informatie rondom de opleiding beschikbaar is. Deelnemers krijgen daarnaast alle informatie die rechtstreeks betrekking heeft op de vakken voorafgaand aan elke bijeenkomst in de digitale leeromgeving. De advocaat-stagiaires die het panel heeft gesproken, lieten wisselende geluiden horen ten aanzien van de DLO. Zoals bij standaard 2 is gesteld, is de UO zich hiervan bewust. Zij heeft een expertgroep DLO opgericht waarbij advocaat-stagiaires vanuit het gebruikersperspectief feedback kunnen geven. De advocaat-stagiaires geven aan dat de UO hun input ter harte neemt.

Studiebegeleiding vanuit de opleiding en vanuit het kantoor

De advocaat-stagiaires hebben een opleidingsmentor. Dat is, zoals hierboven reeds is gesteld, de vaardighedentrainer uit het centrale onderwijs. De opleidingsmentor heeft een vaste opleidingsgroep en monitort de voortgang van de advocaat-stagiaires uit deze groep. De advocaat-stagiair kan, zo bevestigen ook de advocaat-stagiaires tijdens de audit, bij de opleidingsmentor terecht voor hulp en advies bij de studie, of het nu gaat om persoonlijke problemen of meer praktische zaken. Voor het decentrale onderwijs geldt dat er voor de hoofd- en leerpraktijken een vaste advocaat-trainer is die alle opleidingsdagen verzorgt en hierdoor een vertrouwensband kan opbouwen met de groep en een signaalfunctie heeft. Advocaat-stagiaires die te maken krijgen met bijzondere omstandigheden, bijvoorbeeld langdurige afwezigheid, hebben een vaste contactpersoon binnen de UO. Deze speciaal getrainde contactpersonen bieden een luisterend oor en geven informatie over de mogelijkheden om af te wijken van het reguliere opleidingsprogramma en de toetsen.

Advocaat-stagiaires worden daarnaast vanuit het kantoor begeleid door een patroon/praktijkbegeleider. De patroon geeft de stagiair leiding, voorlichting en raad en bewaakt de ontwikkeling van de stagiair. De patroon is degene die goed ziet, zo geeft de UO aan, hoe de advocaat-stagiair zich ontwikkelt en of wat die tijdens de opleiding leert ook in de praktijk goed tot zijn recht komt. Tijdens de opleiding vindt twee keer een evaluatiegesprek plaats tussen de advocaat-stagiair, de opleidingsmentor en – indien mogelijk – de patroon of feitelijk leidinggevende van de advocaat-stagiair. In deze gesprekken staat het monitoren van de persoonlijke ontwikkeling van de advocaat-stagiair centraal. De advocaat-stagiair stelt daarvoor een reflectieverslag op. Dit is onderdeel van het persoonlijke dossier dat advocaat-stagiaires bijhouden in de DLO en waarin de advocaat-stagiair ook persoonlijke leerdoelen opstelt.

Het panel heeft tijdens de visitatie gesproken met een aantal patronen. Er was een patroon die al veel advocaat-stagiaires had begeleid en twee patronen die dit voor het eerst deden. Ook was er een zogeheten 'buitenpatroon' die een zzp'er begeleidde. Advocaat-stagiaires hebben wisselende ervaringen met de begeleiding vanuit de werkgever. Om ervoor te zorgen dat de

wijze van begeleiding niet te ver uiteenloopt, organiseert de UO bij de start van de opleiding een patroonsbijeenkomst voor alle betrokken patroons in samenwerking met de NOvA. In deze bijeenkomst krijgt de patroon praktische informatie over de BA en over de wijze waarop de patroon de advocaat-stagiair kan begeleiden. Ook krijgt de patroon informatie over de relevante regelgeving en is er aandacht voor generatiemanagement. Daarnaast is er voor patroons een speciale DLO beschikbaar met informatie en volgen zij allen een verplichte patroonscursus. Alle patroons, op een enkeling na, geven in het gesprek tijdens de visitatie aan dat deze cursus nuttig en relevant is. *“Het geeft een belangrijke basis.”*

Conclusie

Het panel heeft vastgesteld dat het studieprogramma, de studiebegeleiding en de informatievoorziening de advocaat-stagiaires in staat stellen de eindtermen te behalen. De meeste deelnemers geven aan dat zij de opleiding – ondanks de uitdagende combinatie van werk en praktijk – wel studeerbaar vinden. De UO heeft oog voor de zaken waar sommige deelnemers tegenaan lopen ten aanzien van de studiebelasting en spant zich in om de deelnemers voldoende de gelegenheid te geven om de opleiding te voltooien. Die inspanningen kunnen wat het panel betreft worden verhoogd om inclusief onderwijs in een veilig leerklimaat te waarborgen. Het panel concludeert – weliswaar met inachtneming van bovenstaande aanbeveling – dat de opleiding aan standaard 3 voldoet.

5.4. **Standaard 4: Docenten**

Toelichting: De docenten zijn zowel inhoudelijk als didactisch voldoende deskundig om de opleiding/het opleidingsdeel te verzorgen en geven begeleiding. De kwaliteit en kwantiteit van de docenten maken het voor de instromende advocaat-stagiaires mogelijk de beoogde eindtermen te realiseren. Er zijn mechanismen ingericht waarmee de kwaliteit van de docentenstaf doorlopend worden geborgd.

Oordeel

Voldoet.

Bevindingen en overwegingen

De BA is een organisatie met meer dan 400 docenten, trainers, trainingsacteurs, toets- en casusontwikkelaars, correctoren van de verplichte voorbereidende opdrachten voor de integratieve dagen, beoordelaars van toetsen, en onderwijskundigen. De meeste professionals zijn advocaat en komen van verschillende advocatenkantoren; ze zijn werkzaam in een groot aantal uiteenlopende rechtsgebieden. Andere professionals zijn vaardigheidstrainer en hebben ervaring met de advocatuur. De UO selecteert docenten en trainers op basis van hun praktijk- en doceerervaring. Uit het overzicht van de docenten dat de UO heeft aangeleverd en de gesprekken tijdens de visitatie blijkt dat de docenten zowel inhoudelijk als didactisch voldoende deskundig zijn om het programma te verzorgen. Advocaat-stagiaires zijn erg positief over de docenten. De trainers en docenten worden geprezen om hun toegankelijkheid, enthousiasme en bevlogen en praktijkkennis.

Het panel heeft tijdens de visitatie gesproken met gedreven, betrokken docenten. Het panel is positief over de duo-aanpak. Iedere opleidingsdag wordt verzorgd door een duo dat elkaar complementeert en kan zorgen voor de gewenste integratie van cognitie, vaardigheden en ethiek. Voorbeelden daarvan zijn een duo van een advocaat-trainer Ethiek met een vaardigheidstrainer, of een inhoudelijke docent met een advocaat-trainer. Dit zorgt voor een rijke variatie aan praktijkvoorbeelden en biedt deelnemende advocaten waardevolle inzichten. Mocht een van de docenten uitvallen, kan het onderwijs met dit systeem altijd doorgang vinden. Docenten geven in het gesprek tijdens de visitatie aan dat zij de nadruk op vaardigheden in de vernieuwde BA-opleiding waarderen. Wel missen ze, met het korter worden van de opleiding, de ruimte die ze hadden om bij bepaalde onderwerpen de diepte in te gaan. De nieuwe BA-opleiding telt aanzienlijk minder lesuren en de opleiding is verkort van drie naar twee jaar; het derde jaar van de advocaatstage vindt binnen kantoor plaats.

De vernieuwde opzet met een *learner-centered* benadering en een focus op de integratie van cognitie, vaardigheden en ethiek vraagt iets anders van docenten en trainers dan voorheen. De UO heeft hiervoor een competentieprofiel opgesteld en laat de vereiste competenties¹¹ ook terugkomen in trainingen in de zogeheten 'BA Academie'. In deze academie heeft de UO alle activiteiten op het gebied van professionalisering (permanente educatie) samengebracht. De BA Academie bestaat uit de volgende onderdelen:

1. training Geïntegreerd Onderwijs voor docenten en trainers;
2. BA Inspiratie- & Innovatiedag (IID): bijeenkomst voor alle professionals van de BA, incl. examencommissieleden en toetsontwikkelaars;
3. update voor professionals: centrale thema's m.b.t. didactiek of inhoud, intervisie, optimalisatie onderwijs, doorontwikkeling en innovatie opleidingsdagen;
4. 'Op-de-koffiegesprekken' tussen de professional en de UO (periodiek online evaluatiegesprek);
5. Supersparren: een supervisor woont een dagdeel van opleidingsdag bij;
6. DLO voor BA-professionals;
7. BA Academie intern.

¹¹ Denk aan: communicatieve en presentatievaardigheden, motiverende en inspirerende vaardigheden en vaardigheden op het gebied van actuele leermethoden.

Conclusie

Het panel is te spreken over de kwaliteit van de docenten bij de UO. Het docententeam is zowel inhoudelijk, didactisch als breed in expertise. Ook is het panel positief over de structurele aandacht die de UO heeft voor professionalisering. Het vindt de BA Academie een mooi vehicle voor de permanente educatie van het docententeam. Op basis van bovenstaande concludeert het panel dat de opleiding aan standaard 4 voldoet.

5.5. **Standaard 5: Toetsing en gerealiseerd niveau**

Toelichting: De opleiding/het opleidingsdeel beschikt over een adequaat systeem van toetsing. De toetsing van de verschillende delen van de opleiding, te weten ethiek, voorbereiding op de integratieve dag en integratieve dagen, is in voldoende mate afgestemd. De beoordeling is valide, betrouwbaar en voldoende onafhankelijk. De eisen zijn helder voor de advocaat-stagiaires. De kwaliteit van de toetsing wordt voldoende gewaarborgd. Ook uit de opzet van de opleiding, in het bijzonder de voorbereiding van de integratieve dagen, blijkt dat de advocaat-stagiaires het beoogde niveau halen.

Oordeel

Voldoet.

Bevindingen en overwegingen

Inleiding

De toetsontwikkeling en de organisatie van de toetsdagen vindt plaats onder leiding van de UO en onder supervisie en verantwoordelijkheid van de examencommissie. De examencommissie van de beroepsopleiding advocaten is een onafhankelijke commissie van deskundigen uit de rechtspraak en de wetenschap. De commissieleden worden door de NOvA benoemd. Zij zijn niet betrokken bij de ontwikkeling of de samenstelling van de onderwijsonderdelen. De examencommissie wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris, twee juristen en een managementassistent. De taken en bevoegdheden van de examencommissie zijn vastgelegd in het Onderwijs en Examenreglement (OER). Zo stelt de examencommissie onder andere de inhoud, opzet en invulling van (de beoordeling van) de toetsen en de behaalde resultaten vast. De examencommissie bewaakt daarnaast de kwaliteit van de organisatie van de toetsen, en behandelt herbeoordelingsverzoeken. De organisatie van toetsen heeft de examencommissie gemandateerd aan de UO. Beoordelaars worden op voordracht van de UO benoemd door de EC. Om tot een afgerond oordeel te komen op standaard 5 heeft het panel tijdens de visitatie van de UO op 23 september ook gesproken met een afvaardiging van de examencommissie.

Systeem van toetsing in de BA-opleiding

In de BA-opleiding zijn er drie formele toetsen:

1. een schriftelijke toets Ethiek in jaar I;
2. een afsluitende toets aan het einde van ieder leerjaar; de zogeheten Integratieve dagen (ID).
 - o In jaar I is de Integratieve Dag (ID) een Mootcourt
 - o In jaar II is de Integratieve Dag een praktijksimulatie. Voor privaatrecht en bestuursrecht is dat een onderhandeling en voor strafrecht een getuigenverhoor.

Om toegang te krijgen tot de Integratieve Dagen moeten de deelnemers voorbereidende stukken inleveren (zie tabel 2 bij standaard 3). Deze voorbereidende stukken worden geschreven tijdens het decentrale onderwijs. De onderwijsaanbieder die dat desbetreffende deel aanbiedt, beoordeelt de kwaliteit van de voorbereidende stukken en geeft een advies aan de examencommissie om de deelnemer al dan niet toe te laten tot de integratieve dag. De examencommissie beslist vervolgens.

De UO laat de deelnemers oefenen voor de integratieve dagen. Deze voorbereiding wordt door de deelnemers over het algemeen genomen als positief ervaren. Zij vinden de pleitoefeningen voorafgaand aan de integratieve dag nuttig, maar geven ook aan dat deze niet altijd goed afgestemd zijn op de daadwerkelijke praktijk in een bepaald rechtsgebied. “*Zo gaan zittingen niet*”, aldus een van de advocaat-stagiaires. In standaard 2 is reeds gesteld dat een van de patroons aandacht vroeg voor de grilligheid van de praktijk en dat er meer ingespeeld kan worden op wat er echt kan gebeuren in de rechtszaal. “*Je moet soms ook improviseren.*” Het panel vindt een betere afstemming een punt van aandacht. Zeker bij een beroepsopleiding moeten dergelijke oefeningen wel overeenkomen met wat er in de praktijk gebeurt. Zoals gesteld bij standaard 2, vindt het panel de casuswending waarvan gebruik wordt gemaakt op de integratieve dag een goede toevoeging.

Kwaliteitsborging

Het panel heeft vastgesteld dat de UO in samenwerking met de examencommissie de afgelopen periode veel aandacht heeft gegeven aan het systeem van toetsing en de kwaliteitsbewaking en de borging hiervan. In onderstaande tabel geven we een aantal maatregelen (niet uitputtend) weer die de opleiding ten behoeve van de kwaliteit van toetsing heeft ingezet.

Validiteit	- De toets Ethiek wordt gebaseerd op een toetsmatrijs die zichtbaar maakt welke toetsterm op welk niveau getoetst wordt. Voor de open vragen wordt een antwoordmodel (incl. puntentoekenning per subvraag) gebruikt. - Ook voor de Integratieve dagen zijn er toetsmatrijzen opgesteld. Aan de hand van deze toetsmatrijzen is het digitaal beoordelingsformulier opgesteld dat de beoordelaars tijdens de Integratieve dagen gebruiken. - Voor de verschillende opdrachten in de DLO heeft de UO beoordelingscriteria en rubrics opgesteld. Op deze manier wordt expliciet gemaakt waar de advocaat-stagiaires aan moeten voldoen. De rubrics zijn gekoppeld aan de eindtermen en de leerdoelen.
Betrouwbaarheid	- Bij het toetsontwerp wordt het meerogenprincipe toegepast: voor de ontwikkeling van de toets Ethiek zijn speciale toetsontwikkelaars aangesteld. - De casussen die gebruikt worden bij de Integratieve dagen, worden ontwikkeld door twee ontwikkelaars (uit de betreffende rechtspraak¹²). De ontwikkelaars van ID1 lezen mee met de casus van ID2 en omgekeerd. - Bij de beoordeling bij de Integratieve dagen wordt het vierogenprincipe toegepast om de objectiviteit van de toetsing te borgen: elke advocaat-stagiair wordt door twee beoordelaars geëvalueerd. - Het beoordelaarseffect wordt verminderd door een strikte scheiding tussen docenten en trainers enerzijds en beoordelaars anderzijds. - De toets Ethiek wordt geanalyseerd (toetsanalyse en itemanalyse) en, indien nodig, verbeterd. - Er wordt tevens gecontroleerd of beoordelaars consequent zijn in hun beoordelingen. Beoordelaars die consistent hoger of lager scoren dan gemiddeld, krijgen extra training en begeleiding. De UO analyseert de ingevulde beoordelingsformulieren en gebruikt die geanonimiseerd als trainingsmateriaal voor de beoordelaars. - Na afloop van een integratieve dag is er een beoordelaarsoverleg. Hierin bespreken beoordelaars hun wijze van beoordelen en de twijfelgevallen, met als doel uniform en consistent beoordelen. De voorzitter van het beoordelaarskoppel speelt een cruciale rol in het nemen van beslissingen bij meningsverschillen. - Daarnaast zet de UO in op deskundigheidsbevordering bij de beoordelaars. Zij volgen regelmatig trainingen en bijeenkomsten om hun vaardigheden te verbeteren en up-to-date te blijven met de <i>best practices</i>. Dit omvat besprekingen over het toetsingskader en over het (consistent en uniform) invullen van de beoordelingsformulieren.
Transparantie	- In de DLO staat hoe en aan de hand van welke criteria advocaat-stagiaires getoetst worden. Voor de beoordelaars is een afzonderlijke DLO ingericht met praktische en inhoudelijke informatie. - Beoordelingsformulieren en eventuele rubrics zijn van tevoren inzichtelijk voor de advocaat-stagiaires. - Voor de onderdelen die ook op de integratieve dag worden getoetst, worden op de opleidingsdagen dezelfde beoordelingsformulieren als op de integratieve dag gehanteerd. - De advocaat-stagiaires hebben vooraf toegang tot drie oefentoetsen die qua inhoud en niveau vergelijkbaar zijn met de echte toets Ethiek. - Bij de bekendmaking van het resultaat van de toets Ethiek krijgen de advocaat-stagiairs inzage in de wijze waarop hun beoordeling tot stand is gekomen in de vorm van de puntentelling en de cesuur. - De verplichte voorbereidende opdrachten worden beoordeeld door nakijkers. De opdrachten voor ID1 worden besproken in het onderwijs; voor de opdrachten voor ID2 organiseert de UO een online vragenuur voor advocaat-stagiaires die daarover vragen hebben. - De advocaat-stagiaires kunnen achteraf inzage krijgen in de video opnames van de integratieve dagen. Waar dit voorheen alleen maar op locatie in Nijmegen kon, kan de deelnemer dit nu ook op afstand bekijken.

Tabel 3. Overzicht van kwaliteitsborgende maatregelen t.a.v. het systeem van toetsing

¹² Bestuursrecht, Privaatrecht en Strafrecht

Het auditpanel vindt dat de opleiding goede stappen heeft gezet om de kwaliteit van het systeem van toetsing te borgen, maar ziet op een aantal punten nog ruimte voor verdere ontwikkeling.

- De toets Ethiek is momenteel een schriftelijke toets met een combinatie van meerkeuzevragen en open vragen. Als het gaat om het toetsen van de kennis van de regels (meerkeuzevragen) en de toepassing daarvan (open vragen), dan volstaat de toetsvorm. Zoals in standaard 2 is gesteld, geeft de UO evenwel aan dat het bij ethiek niet alleen gaat om kennis en vaardigheid; “[h]et wegen van belangen vraagt ook om een ontwikkeld moreel kompas”. Om dit te toetsen kan het panel zich voorstellen dat de UO zich i.s.m. de examencommissie ook oriënteert op andere toetsvormen dan een schriftelijke toets met meerkeuzevragen. Een goede ontwikkeling vindt het panel het initiatief van de UO om bij de casusontwikkeling voor de Integratieve dagen ook een ethische component toe te voegen aan de casus.
- De advocaat-stagiaires die het panel heeft gesproken, geven aan dat zij van tevoren op de hoogte zijn van de beoordelingscriteria. Ze krijgen het beoordelingsformulier met de criteria onder ogen. Wel willen zij graag meer inzicht en/of toelichting in de interpretatie van die criteria én in de cesuur die wordt toegepast (wanneer is een (sub)criterium onvoldoende en wanneer voldoende?). Zij ervaren hierin verschillen tussen de beoordelaars. Het panel ziet dat de UO maatregelen treft om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te vergroten, bijvoorbeeld door het beoordelaarsoverleg na elke toetsdag, maar denkt dat er nog meer ingezet kan worden op kalibratie tussen beoordelaars. De examencommissie heeft dit reeds op haar netvlies. *“Er is zeker ruimte om uitgebreider met elkaar – als beoordelaars – de norm te vinden”*, zo gaf de commissie aan tijdens de visitatie.
- Er is momenteel geen terugkoppeling van de formele beoordeling richting de docenten en trainers die de advocaat-stagiaires voorbereiden op de integratieve dagen. Een van de docenten die het panel heeft gesproken, is betrokken bij de voorbereiding. Zij gaf aan, dat ook zij vanuit haar rol het relevant vindt om iets terug te zien van de uiteindelijke beoordeling bij de formele toetsing, zodat ze dit weer mee kan nemen in de voorbereiding. Een andere docent nuanceerde dit en wees in deze naar de DLO waar video's staan van het assessment. Hij gaf aan dat hij hierdoor weet aan welke zaken hij aandacht moet besteden in de voorbereiding (zoals staand pleiten en de pleitnota uit je hoofd opzeggen). Ook wordt hier aandacht aan besteed in de train-de-trainersbijeenkomst ter voorbereiding op de opleidingsdag waarop de advocaat-stagiaires oefenen voor de integratieve dag.

Gerealiseerd niveau

Het panel heeft van vijf advocaat-stagiaires de voorbereidende stukken bestudeerd op de Integratieve Dag 2 (Privaatrecht en Strafrecht), te weten een case-analyse (met conceptcontract) en een onderhandelingsstrategie (inclusief cliëntadvies) van de advocaat-stagiairs van Privaatrecht, en een case-analyse (met gemotiveerd verzoek tot het horen van getuigen) en een getuigenverhoorstrategie (met vragenlijst) van de advocaat-stagiairs van Strafrecht. De stukken zijn inhoudelijk aan de maat en werden volgens de opdracht uitgevoerd. Het panel zag nette casusanalyses en onderbouwde verantwoordingen. Uit de opzet van deze stukken blijkt dat de advocaat-stagiaires het beoogde niveau halen. Als het gaat over de beoordelingsformulieren die de correctoren van de UO gebruiken bij de beoordeling van de voorbereidende stukken, ziet het panel nog ruimte voor verbetering. Het panel zag verschil in de manier waarop en de mate waarin feedback wordt gegeven op de formulieren. Het panel vindt goede constructieve feedback wenselijk vanwege de navolgbaarheid; zeker in het geval de stagiair niet voldoende presteert en de opdracht moet herstellen.

Afstemming tussen de verschillende onderdelen (LFS – UO – De Brauw – Examencommissie)

Het panel heeft op basis van de gesprekken met het management, de deelnemers en de docenten en de onderliggende stukken vastgesteld dat er nog ruimte voor verbetering is, als het gaat om de afstemming tussen de UO, de examencommissie en de andere onderwijsaanbieders op het gebied van toetsing. Een goede open en transparante samenwerking is essentieel om eerlijke toetsing te kunnen waarborgen. Dit omvat een aantal aspecten:

- Alhoewel dat op bepaalde punten reeds gebeurt (bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van de casus), kan het panel zich voorstellen dat er vanuit de UO meer gebruik wordt gemaakt van de expertise van de docenten bij de andere onderwijsaanbieders.
- Daarnaast pleit het panel voor kalibratie over de onderwijsaanbieders heen, zodat er meer afstemming is tussen de docenten die de advocaat-stagiaires voorbereiden op de toetsing en de examinatoren die de toetsing uitvoeren. Dit punt heeft de UO ook zelf aangegeven in haar zelfevaluatie. Zij wil bijvoorbeeld de werkwijze tussen de verschillende onderwijsaanbieders rondom het nakijken van de voorbereidende opdrachten verder uniformeren. Hierbij denkt zij ook aan het hanteren van eenzelfde beoordelingsformulier. Ook wil ze verdere afspraken maken over het gebruik van AI. Het panel juicht dit toe. Het vindt onderlinge kalibratie tussen de verschillende onderwijsaanbieders niet alleen wenselijk, maar ook noodzakelijk.

Het panel beveelt aan dat deze punten bij de doorontwikkeling van de BA-opleiding door de verschillende stakeholders – onderwijsaanbieders, examencommissie en de NOvA – in goed overleg worden opgepakt. De UO is hierbij een voorstander van een uniforme aanpak door alle onderwijsaanbieders en heeft daarom ook gevraagd.

Rol examencommissie

De examencommissie heeft in het gesprek met het visitatiepanel de mogelijkheden tot verbetering (h)erkend. Zo stelt de commissie in de oplegger voor deze visitatie reeds dat zij het waardevol vindt om te onderzoeken welke andere mogelijkheden er zijn voor het toetsen van de kennis en de toepassing ervan van ethiek. Ook had zij ten tijde van de visitatie reeds een project opgestart voor aanpassing van de herbeoordelingsprocedure (zie ook HO.4 Aanbevelingen). Het panel is hierover positief gestemd, aangezien deelnemers deze procedure nu onduidelijk vinden.

De examencommissie voert een passend inhoudelijk discours over de manier van toetsen, zo merkte het panel. Alle advocaat-stagiaires maken gebruik van dezelfde materialen en hebben een gelijke toetskans. Dit zorgt enerzijds voor een *'level playing field'*. De beoordeling is uitsluitend gebaseerd op de bekwaamheid van de advocaat-stagiaires, zoals aangetoond tijdens het mootcourt, vrij van externe beïnvloeding door eerdere prestaties of persoonlijke indrukken. Tegelijkertijd betreft dit een momentopname en kunnen allerlei omstandigheden de prestaties van een advocaat-stagiair beïnvloeden. Tijdens de vakkameroverleggen in september 2024 is binnen de examencommissie onder andere verkennend gesproken over toetsen in portfoliovorm. Dit is binnen veel andere beroepsopleidingen al staande praktijk. Een voordeel is dat een portfolio benadering het mogelijk maakt om de ontwikkeling van stagiaires te volgen en het toetsmoment niet zo nadrukkelijk ligt op de prestatie op de integratieve dag zelf. De zak-/slaagbeslissing vindt op die manier plaats op basis van rijke(re) informatie over de advocaat-stagiair. De examencommissie geeft in het gesprek tijdens de visitatie aan dat zij graag meer van de deelnemers wil zien. Iets als portfoliotoetsing vraagt echter veel van het onderwijs en de bijbehorende toetsorganisatie. De hoeveelheid en variëteit aan toetsdocumenten maakt de toetsuitvoering reeds tot een uitdaging, zo geeft de UO ook aan in haar zelfevaluatie. Het panel wil de examencommissie stimuleren om samen met de UO deze waardevolle discussie verder te voeren en dan ook vooral te kijken naar *'best practices'* elders. Zo zijn er in het hoger onderwijs verschillende lectoraten die zich bezighouden met toetsing in beroepsopleidingen.

Conclusie

Het panel oordeelt dat de opleiding aan standaard 5 voldoet. Het panel heeft vastgesteld dat de opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing. Bij het vormgeven van het huidige toetshuis is de balans gezocht tussen theorie (toets Ethiek), juridische inhoud (voorbereidende opdrachten integratieve dagen) en juridische vaardigheden (Integratieve dagen zelf). De gekozen praktijksimulaties (mootcourt en onderhandeling/getuigenverhoor) zijn passend voor een beginnend beroepsbeoefenaar. Advocaat-stagiaires en patroons zien ruimte voor ontwikkeling om deze simulaties nog beter af te stemmen op de praktijk. Het panel heeft de suggestie gegeven om de toetsvorm voor het onderdeel Ethiek te heroverwegen; iets dat de examencommissie ook op haar netvlies heeft.

De examencommissie heeft in samenwerking met de UO heeft diverse mechanismes in werking gesteld die gezamenlijk de kwaliteit van toetsing borgen. Het geheel van afspraken zorgt ervoor dat de opleiding systematisch werkt aan valide, betrouwbare en transparante toetsing. Zo wordt er onder meer met toetsmatrijzen gewerkt; hanteert de UO een strikte scheiding tussen doceren/begeleiden en beoordelen; wordt het vierogenprincipe toegepast bij de beoordeling en zet de UO in op permanente educatie van de beoordelaars. Transparantie ten aanzien van de beoordeling is nog een punt van aandacht voor zowel de advocaat-stagiaires als voor de docenten die betrokken zijn bij de voorbereiding op de integratieve dagen. Zij willen graag meer inzicht in de totstandkoming van de beoordeling. Het gaat dan specifiek over de interpretatie van de beoordelingscriteria en de weging.

Het panel heeft er vertrouwen in dat de advocaat-stagiaires van wie het panel de voorbereidende stukken heeft bestudeerd, na afronding van de opleiding vakbekwaam zijn en de professionele vaardigheden, kennis en kunde bezitten die nodig zijn voor het zelfstandig uitoefenen van de praktijk. Er kon, zo zag het panel, wel meer uniformiteit komen in de manier waarop de correctoren van de voorbereidende opdrachten het beoordelingsformulier invullen. De mate waarin er feedback werd gegeven en de kwaliteit hiervan waren wisselend.

De genoemde aandachtspunten doen voor het auditpanel niet af aan het oordeel 'voldoet'. Voor de doorontwikkeling van de BA-opleiding beveelt het panel sterk aan dat de toetsing van de verschillende delen van de opleiding – met name de voorbereiding op de integratieve dag en integratieve dagen zelf – beter op elkaar afgestemd wordt en dat er gekalibreerd wordt over de onderwijsaanbieders heen. Een goede open en transparante samenwerking is essentieel om eerlijke toetsing te kunnen waarborgen.

Hobéon

Sir Winston Churchilllaan 273
2288 EA Rijswijk
Postbus 70, 2280 AB Rijswijk
+31 (0)88 998 3140
www.hobeon.nl
info@hobeon.com